

УДК 378 (497.6 Република Српска)
DOI 10.7251/NSK1402001P
Оригинални научни рад

Стево Пашалић, Ненад Лалић*
Универзитет у Источном Сарајеву
Педагошки факултет у Бијељини

ПРАВЦИ РАЗВОЈА ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ – ОБРАЗОВАЊЕ НАСТАВНИКА ЗА ШКОЛУ БУДУЋНОСТИ

***Апстракт:** У савременим околностима у Српској, систем образовања је затворен у себе, одвојен од свог окружења, веома обликован комерцијалним интересима, изложен партијским утицајима, краткорочно дотјериван углавном са циљем да се сви интереси задовоље без обзира на дугорочне последице таквог начина рјешавања проблема. Настанак приватних образовних институција, јавно објашњаван као допринос побољшању образовања путем јачања механизма конкуренције, генерисан је и вођен у највећем броју случајева профитним интересима и одсуством јавних и других захтјева у вези са квалитетом образовања. Мисија образовања наставника је изградња националног система професионалног развоја наставника на свим нивоима образовања и оспособљавање наставника тако да се гарантују високи стандарди образовних постигнућа оних које уче, мјерени на објективан начин. Функције система образовања наставника јесу стицање наставничких компетенција које се односе на наставну област (предмет из кога изводе наставу), на методе наставе/учења, системе оцјењивања постигнућа ученика, сарадњу с другим наставницима и локалном средином, као и разумијевање природе образовног система у коме дјелују.*

***Кључне ријечи:** образовање, стандарди, наставничке компетенције, постигнућа ученика.*

Увод

Овај рад се бави утврђивањем сврхе, циљева, праваца, инструмената и механизма развоја система образовања у Српској у наредном петогодишту; покушајем да се обликује развој овог система на најбољи нам познат начин. Околности у којима се приступило овом пројекту су, готово у свему,

* stevo.pasalic@gmail.com

различите од оних у којима се, током модерног доба, развијало образовање у Српској. Прије два вијека образовање у БиХ се развијало на таласима просвјетитељства обликованог научним напретком и настајућом индустријском револуцијом. Данас се образовање у Српској сусреће са бројним изазовима научног, хуманистичког, социјалног и другог развоја; са великим технолошким промјенама, правим револуцијама; са глобализацијом и општом мобилношћу свега што се може кретати, од капитала до културних образаца. Уз све сачуване слојеве прошлости друштво у Српској се данас драматично разликује од оног прије два вијека; околности у којима се данас Српска развија још више су различите од оних у којима је настајала свака модерна држава.

Мисија образовања наставника је изградња националног система професионалног развоја наставника на свим нивоима образовања и оспособљавање наставника тако да се гарантују високи стандарди образовних постигнућа оних које уче, мјерени на објективан начин.

Функције система образовања наставника јесу стицање наставничких компетенција које се односе на наставну област (предмет из кога изводе наставу), на методе наставе/учења, системе оцјењивања постигнућа ученика, сарадњу с другим наставницима и локалном средином, разумијевање природе образовног система у коме дјелују и на разумијевање културног контекста у коме се одвија процес образовања.

Методолошки оквир истраживања

Депопулациони трендови који ће карактерисати сагледиву будућност Српске упућују на налаз да се развој Српске не може заснивати на бројчаном повећању људских ресурса (радно способне популације), већ искључиво на подизању стваралачких и производних квалитета ових ресурса, што је искључиви задатак система образовања. Тим прије, јер се за догледно вријеме очекује наставак, у већој или мањој мјери, емиграције квалитетне радне популације из Српске, док се уопште не може рачунати на значајну имиграцију овакве популације ка Српској.

Веома велике неуједначености нивоа развијености нодално-функционалних регија у Српској и висока незапосленост не могу се брже и значајније смањивати привредом која је технолошки застарјела, заснована на ниже квалификованој радној снази и са малом новоствореном вриједношћу. Рјешавање ових проблема Српске је изводљиво, посебно на дужи рок, искључиво преко технолошке модернизације производње, више иновацијама производа него иновацијама процеса и развојем новонастајућих производних

сектора. Почетни услов за овакав смјер даљег привредног и другог развоја је радикално подизање нивоа образовања цјелокупне популације у Српској.

Најкасније до 2020. године, са свим предшколцима, ученицима, студентима и полазницима свих система каснијег неформалног образовања, треба да раде *квалитетно* и *савремено* образовани и припремљени наставници. *Квалитетно* значи да наставници познају и разумеју своју струку и имају све релевантне наставничке компетенције (потребне за подршку у учењу и социјалном развоју, за сарадњу у оквиру и изван установе итд.). *Савремено* значи да је концепт те наставе/учења теоријски заснован (у складу с најновијим научним достигнућима и сазнањима струке, психологије учења, психологије развоја и мотивације, те методике наставе), да је флексибилан, да се наставник успјешно прилагођава новим тенденцијама у образовању и усавршава у складу с новинама које ће бити неопходне у будућности.

Наставници морају бити способни да успоставе критички однос према прописаном и изборном градиву, да изаберу релевантну грађу и повежу различите предмете. Наставници треба да имају значајну аутономију у раду кроз коју успјешно повезују програмске садржаје с реалним ситуацијама и животним околностима, која је праћена потпуном одговорношћу за успјех у ученичким/студентским постигнућима.

Професија наставника, коју карактеришу достојанство и интегритет, неопходно је да буде препозната и укључена у национални оквир квалификација с јасно дефинисаним нивоима квалификација и одговарајућим компетенцијама. Тако ће бити створена клима у којој ће способне и квалитетне кандидате привлачити наставничка професија.

У иницијалном образовању наставника узимају се у обзир специфичности потреба на свим нивоима образовања, од предшколског, преко основног и средњошколског, до високошколског. Образовање, поред врхунског теоријског знања, обезбјеђује и одговарајуће практично знање које се стиче кроз квалитетну студентску праксу. Национална докторска школа образовања у којој доминантно место заузимају методике наставе, успјешно формира висококвалитетне кадрове за истраживачке центре и пројекте којима се обезбјеђује достизање квалитетног иницијалног образовања и професионалног развоја наставника, првенствено на основу потреба образовања у Српској. Истраживања из области методике, конципирана на високим научним и стручним стандардима, дефинисана су као кључни покретач развоја образовања на свим нивоима; она су темељ квалитетног образовања наставника и значајно утичу на дефинисање образовне политике.

Садашње стање система образовања наставника

Сви наставници у образовању формирају се на нивоу високог образовања (струковне или академске студије), осим сестара-васпитачица (које раде у јаслицама и другим установама у којима се спроводе програми за рани узраст) и наставника практичне наставе (мајстора) у средњим стручним школама, који се формирају на нивоу средњих школа.

Постоји значајан вишак свршених наставника из готово свих образовних профила, али и недостатак наставника за неке предмете (математика, физика), прије свега због досадашњег мањег интересовања студената за природне и техничке науке, али и због њиховог одлива у траженије (боље плаћене) дјелатности.

Истражујући потребе тржишта рада у основним и средњим школама у Српској за сваку школску годину, долазимо до резултата који се не поклапају са официјелним ставовима надлежних институција. Приликом утврђивања уписне политике на високошколским установама, суфицитарни кадрови редовно се фокусирају за одређене наставничке образовне профиле, посебно за наставнике разредне наставе, што их спроведена истраживања демантују. Управо је образовни профил *наставник разредне наставе* још увијек најтраженије занимање у квантитативном смислу, док су дефицитарни образовни профили једино наставници математике и физике (Табела 1).

Табела 1 Потребне тржишта рада за наставним кадром у основним школама Републике Српске 2014/2015.¹

Предмет/ регија	Б.Лука	Пријед.	Добој	Бијељ.	И.Сар.	Треб.	Свега
Разредна нас.	91	26	41	45	31	14,5	248,5*
Математика	36 ²²	12 ⁹	9 ⁷	19 ¹³	12 ¹¹	8 ⁶	96 ⁶⁸
Физика	35 ³⁴	12 ¹²	20 ¹⁹	17 ¹⁶	7 ⁶	5 ⁵	96 ⁹²
Техничко о.	25 ²²	9 ⁸	6 ⁴	6 ⁶	5 ⁵	8 ⁶	59 ⁵¹
Енглески ј.	15 ¹⁴	4 ⁴	10 ¹⁰	10 ⁹	-	-	39 ³⁷
Српски језик	10 ⁹	3 ²	10 ⁸	11 ¹⁰	1 ¹	-	35 ³⁰
Биологија	15 ¹⁰	2 ²	11 ⁸	6 ⁶	2 ²	-	36 ²⁸
Њемачки ј.	9 ⁸	1 ¹	10 ⁹	4 ⁴	4 ⁴	-	28 ²⁶
Хемија	8 ⁸	1 ¹	7 ⁷	-	-	1 ¹	17 ¹⁷
Руски језик	6 ⁶	3 ³	2 ²	5 ³	1 ¹	1 ¹	18 ¹⁵

¹ Истраживања су спроведена током августа и септембра 2014.године, а на основу објављених јавних конкурса у дневном листу „Глас Српске“.

Историја	6 ⁶	1 ¹	5 ⁵	5 ⁴	1 ¹	-	18 ¹⁷
Музичко в.	3 ³	1 ¹	3 ³	2 ²	2 ²	5 ⁵	16 ¹⁶
Информатика	3 ³	-	2 ²	7 ⁷	-	4 ⁴	16 ¹⁶
Географија	3 ³	-	3 ³	4 ⁴	-	-	10 ¹⁰
Ликовно в.	2 ²	-	4 ⁴	2 ²	5 ⁵	2 ²	15 ¹⁵
Физичко в.	2 ²	-	4 ³	2 ²	-	2 ²	9 ⁸
Васпитач	8	4 ¹	3 ¹	1	2	-	18 ³
Психолог	2	1,5 ¹	-	4	1,8	3,7	13 ¹
Педагог	2	1	1,7	1	1	1	7,7
Дефектолог	-	3	-	-	-	-	3
Италијански ј.	1	-	1 ¹	-	-	-	2 ¹
Француски ј.	-	-	-	-	1 ¹	1 ¹	2 ²
Библиотекар					1		1
УКУПНО:	282	84,5	152,7	151	77,8	56,2	803,2

Објашњење: 5⁵ – са непуну наставном нормом 2 – 18 часова,
248, 5* – преко 95% на одређено вријеме

Неуједначене потребе образовних профила наставника, очекивано, различите су међу нодално-функционалним регијама.

Због неодговарајуће правне регулативе, односно због недостатка стандарда за професију наставника, садашњи систем образовања наставника не даје квалитетно рјешење јер, с једне стране, студијски програм разредне наставе ставља акценат на педагошке компетенције будућих учитеља, и то уз значајан недостатак стручних компетенција, а с друге, високошколске установе на којима се образују наставници предметне наставе развијају, прије свега, стручне компетенције, занемарујући педагошко-психолошко-методичке компетенције.

У Српској постоји мрежа факултета за образовање наставника и васпитача која је по капацитету довољна за њене потребе, чак је у неким сегментима и преобимна. Факултети су распоређени на два јавна и седам приватних универзитета.

На универзитетима, или не постоје, или су у повоју специјализовани интердисциплинарни мастер програми за стручњаке који би се бавили развојем образовних политика, или другим значајним сегментима за развој образовања, осим образовања наставника. Ови модели засада нису примијењени у пракси (осим спорадично).

У акредитацији која је покренута 2007. године, кроз коју су прошли сви факултети на којима се образују наставници, нису на одговарајући начин сагледани захтјеви за образовањем наставника.

То се, прије свега, огледа у недостатку интердисциплинарности, односно образовање наставника је везано искључиво за стандарде образовно-научног поља којем припада.

Није сачињен национални оквир квалификација у процесу акредитације, што је додатно неповољно утицало на дефинисање студијских програма, тако да, засад, не постоји формално дефинисана професија наставник.

У текућем времену квалитет свршених средњошколаца који уписују студијске програме за образовање наставника за рад у школи веома је низак, јер је цјелокупни систем образовања (финансијски и статусно), веома потцијењен. Програми наставе и приступи у раду с будућим наставним особљем, не прате савремене токове образовања у тој области. Не постоји корелација између броја одобрених буџетских мјеста и реалних потреба за одговарајућим профилом наставника. Не примјењују се валидне пројекције потреба за кадровима, па отуда не постоји ни одговарајући начин планирања (Пашалић, 2004).

Табела 2 Потребе тржишта рада за наставним кадром у средњим школама Републике Српске 2014/2015. године¹

<i>Предмет/ регија</i>	<i>Б. Лука</i>	<i>Пријед.</i>	<i>Добој</i>	<i>Бијељ.</i>	<i>И.Сар.</i>	<i>Треб.</i>	<i>Свега</i>
Психологија	4 ³	2	1 ¹	1 ¹	2 ²	-	10 ⁷
Математика	9 ⁶	9 ⁹	8 ⁵	10 ⁹	8 ⁶	5 ⁴	49 ³⁹
Физика	5 ⁵	6 ⁶	4 ⁴	5 ⁵	5 ⁵	5 ³	30 ²⁸
Латински ј.	3 ³	2 ²	-	3 ³	-	1 ¹	9 ⁹
Енглески ј.	2 ²	2 ²	2 ²	5 ⁴	3 ³	-	14 ¹³
Српски језик	1 ¹	4 ⁴	-	3 ²	6 ⁶	2 ²	16 ¹⁵
Биол./Екол.	4 ⁴	3 ³	3 ³	2 ²	4 ⁴	2 ²	18 ¹⁸
Њемачки ј.	2 ¹	7 ⁷	3 ³	2 ²	1	-	15 ¹⁴
Хемија	3 ³	1 ¹	-	-	2 ²	-	6 ⁶
Руски језик	1 ¹	3 ³	-	1 ¹	-	3 ³	8 ⁸
Историја	-	-	1 ¹	-	-	-	1 ¹
Музичка култ.	-	-	-	1 ¹	9 ⁹	4 ⁴	14 ¹⁴
Информатика	3 ³	2 ²	-	-	1 ¹	-	6 ⁶
Географија	-	-	3 ³	1 ¹	1 ¹	-	5 ⁵
Ликовна кул.	-	1 ¹	-	1 ¹	4 ⁴	1 ¹	7 ⁷
Физичко васп.	-	1 ¹	-	-	-	1 ¹	2 ²

¹ Истраживања су спроведена током августа и септембра 2014. године, а на основу јавних конкурса објављених у дневном листу „Глас Српске“.

Француски ј.	-	1 ¹	-	3 ³	3 ²	-	7 ⁷
Правна гр.пр.	2 ¹	-	3 ³	1	-	-	6 ⁶
Економска гр.	4 ²	-	-	5 ³	1	1 ¹	11 ⁶
Медиц. гр.	3	5 ¹	8 ⁸	5 ³	4 ⁴	-	25 ¹⁶
Практ.настава	5 ³	5 ⁵	1 ¹	1	4 ⁴	1 ¹	17 ¹⁴
Електро гр.пр.	5 ²	-	1 ¹	4 ²	1 ¹	-	11 ⁶
Геодетска гр.	1 ¹	1 ¹	-	-	-	-	2 ²
Машинска гр.	3 ³	3 ²	1 ¹	2 ²	2 ²	-	11 ¹⁰
Саобр.гр.пр.	6 ⁵	1 ¹	2 ¹	-	1 ¹	-	10 ⁸
Грађев.гр.пр..	1 ¹	-	1 ¹	2 ¹	-	-	4 ⁴
Технол.гр.пр.	2 ¹	-	3 ³	-	3 ³	-	8 ⁷
Филоз./Соц.	1 ¹	-	-	-	1 ¹	-	2 ²
Социологија	-	-	-	-	1 ¹	-	1 ¹
Дефектолог	-	-	-	-	-	-	-
Пољопривр.г.	1 ¹	-	1 ¹	1 ¹	-	-	3 ³
Педагог	-	1	-	-	-	-	1
УКУПНО:	71	60	46	58	68	26	329

Објашњење: 4⁴ – непуна наставна норма 2 – 16 часова

Као и у основним школама, дефицитарни образовни профили су наставници математике и физике, те донекле и наставници медицинске струке.

Евидентно, и даље се примјењује иста пракса у образовању високошколских наставника: нити је установљена нити је системски дефинисана обука за наставничку улогу. Значајно се више вреднује основно знање струке (садржаји), него како се то знање посредује другима.

На универзитетима, у оквиру спровођења избора/реизбора наставника не постоје прави индикатори за оцјену квалитета наставника (осим за струку, што се исказује бројем научних/стручних радова). У минималне критеријуме за изборе спадају и прецизно дефинисани показатељи научног, односно умјетничког рада, док се образовни рад уопште не вреднује. Он се сад или процјењује кроз недовољно релевантне показатеље, као што су студентске анкете, или потпуно недостају објективни показатељи за процјену квалитета начина и метода извођења наставе.

Визија развоја образовања наставника

У оквиру образовања за разредну наставу, посебну пажњу треба обратити на оспособљавање наставника за рад у малим групама (с обзиром на јако велики број малих школа у Српској), и/или на језицима других конститутивних народа и етничких група. Исто важи и за предметну наставу у скоро свим руралним подручјима Српске, гдје је потребно осмишљено

ријешити проблем тако што ће се увести *двопредметне студије*, које би се реализовале на матичним факултетима за сваки предмет (Пашалић, Пелемиш и Мандић, 2012).

Проблеми с концепцијом иницијалног образовања и његовом реализацијом рјешаваће се у веома тијесној сарадњи с универзитетима у Српској, са Савјетом за развој високог образовања и са Министарством просвјете и културе. У рјешавању тих проблема треба се ослонити и на стандарде за акредитацију високошколских програма који, поред осталог, траже веома прецизно дефинисање мисије и циљева сваког програма (за коју врсту послова и радних задатака припрема дати програм), односно потребно је разрадити стандарде акредитације програма за стицање наставничких компетенција (Фејзић и Пашалић, 2011).

Дефинисаће се индикатори и процедуре прикупљања података о квалитету наставника у школама за потребе факултета који образују наставнике. На основу анализе повратних информација из школа, факултети ће развијати и кориговати студијске програме. На овај начин успоставиће се повратна спрега између факултета на којима се образују наставници и институција у којима се запошљавају свршени студенти.

Пројекција обухвата високим образовањем на улазу у овај систем и пројекција учешћа високообразованих у кохорти популације, изводи се доље датим поступком, с вриједностима параметара које су овдје узете као стратешки циљеви на појединим нивоима образовања.

1. Полазак у основну школу: *минимално 98% кохорте*.
2. Завршавање основне школе: *минимално 95% оних који су уписали основну школу (93% кохорте)*.
3. Упис у све врсте средњих школа: *минимално 95% оних који су завршили основну школу (90% кохорте)*. У средње четворогодишње школе уписује се *75% кохорте*.
4. Завршавање четворогодишње средње школе: *минимално 95% уписаних (60% кохорте)*.
5. Укупно се уписује на институције високог образовања *најмање 50% кохорте*; највероватније *55% кохорте*.
6. Под претпоставком да *70% уписаних* заврши високо образовање (струковне или основне академске студије), у року или с једном годином кашњења, учешће високообразованих у овој кохорти износило би највероватније *40%*.

Структура уписа на основне академске и струковне студије одређена је бројем мјеста за упис који је утврђен и одобрен акредитацијом високошколских установа. Структура уписа на студијске програме регулише се и финансијским инструментима, тако што се више подржавају студијски програми који образују за приоритетније, или значајније потребе. Овим

инструментом се, више или мање, подржавају постојећи студијски програми и иницира развој оних студијских програма чији су капацитети недовољни, или пак уопште не постоје (отварање нових студијских програма).

Стратешке политике, мјере и акције

Основна политика је: изградња националног система професионалног развоја наставника за све нивое образовања. Политика је: успостављање (у неким дијеловима образовног система само доградња) изграђеног система евалуације квалитета наставника, који треба да даје јасне показатеље на основу којих се препознаје добар наставник, тј. онај који даје кључни допринос остваривању високих образовних постигнућа код оних који уче.

Стратешка политика омогућиће да систем цјеловито ријешити проблеме са: (а) регрутовањем студената који се уписују на студијске програме за образовање наставника, (б) иницијалним образовањем наставника, (в) увођењем нових наставника у посао (приправнички стаж, добијање лиценце), (г) професионалним усавршавањем наставника, (д) оцјењивањем квалитета рада наставника и (ђ) професионалним напредовањем наставника.

Систем ће бити ефикасан ако се буде обезбиједило награђивање квалитетних наставника и постепено елиминисање лоших наставника из наставе системом реизбора, и то за све нивое образовања. Стално праћење квалитета, доношење и примјена превентивно-корективних мјера, обезбиједиће да су у наставном процесу у сваком тренутку најквалитетнији наставници. Како би се постигли најбољи резултати, наставници ће се стално усавршавати, усавршаваће се нормативи, испити за лиценцу, критеријуми за изборе, поступци самовредновања и спољашње провјере квалитета. Предуслов за достизање најбољег рјешења је деполитизација рада свих образовних институција, и увођење обавезе да сваки запослени има искључиво стручне компетенције.

У законским и подзаконским актима треба прецизно дефинисати све основне моделе за иницијално образовање за професију наставник.

За наставнике општеобразовних предмета у основној школи и у гимназији, те за наставнике општеобразовних предмета у средњим стручним школама и у умјетничком образовању, најефикаснији је модел гдје је систематски повезано стицање стручних и педагошких компетенција у иницијалном образовању. Усавршавањем и ширењем тог модела, кроз дефинисање петогодишњих интегрисаних студија, на најбољи начин ће се обезбиједити све потребне професионалне компетенције наставника. При регулисању будућег запошљавања у образовању, законским прописима треба дати предност онима који на овај начин стичу компетенције.

У оквиру иницијалног образовања за разредну наставу, посебну пажњу треба обратити на оспособљавање наставника за рад у малим групама (с обзиром на јако велики број малих школа у Српској, а и у окружењу). Исто важи и за предметну наставу у неким подручјима Српске, гдје је потребно осмишљено ријешити проблем тако што ће се увести двопредметне студије, које би се реализовале на матичним факултетима за сваки предмет. На овај начин може се ријешити и проблем са школовањем наставника за учење матерњег језика за ученике којима српски језик није матерњи.

Поступак стицања лиценце за наставнике додатна је прилика за усавршавање система професионалног развоја наставника. Полагање стручно-методичког дијела за стицање наставничке лиценце ваља вратити компетентним матичним високошколским институцијама, тј. факултетима на којима се наставници тог профила иницијално образују. Јер, само се на тим мјестима могу пратити токови савремене науке о настави, вршити истраживања из којих би проистицали докторати наука, а нешто од тога преносиће се у школски живот и учионице.

Које су промјене потребне у образовању наставника?

Како би се превазишао проблем недовољног броја компетентних наставника и наставак њиховог стручног усавршавања, потребно је формирати квалитетне докторске студије из области методике наставе свих појединачних предмета. Заједничке студије на нивоу свих заинтересованих универзитета јесу најефикасније и најквалитетније рјешење. Треба сачинити мрежу универзитетских центара која ће развијати заједничке студијске програме на сва три нивоа (основне, мастер и докторске студије).

Треба преузети одговарајуће кораке у подизању научних истраживања у области образовања. Ваља инсистирати на што већем броју пројеката из ове области и значајнијем повезивању с институцијама из региона и ЕУ. Важна је интердисциплинарност оваквих пројеката, тј. заједнички рад педагога, психолога и истраживача из струке. Језгро истраживања треба да остане у домену струке.

Неопходно је појачати постојеће стандарде за акредитацију студијских програма, односно увести додатне који ће се односити на постизање стручних и педагошко-психолошко-методичких компетенција. Процјена оваквих студијских програма мора бити експертска, а резултат морају бити студијски програми за образовање наставника на свим универзитетима усклађени по садржају.

Универзитетима треба омогућити флексибилност у приступу образовању наставника, за шта постоје следеће могућности:

1. увести интегрисане студијске програме за образовање наставника чиме би се постигао већи квалитет, те избјегао проблем с финансирањем и велике разлике у броју мјеста на основним и мастер студијама;
2. увести могућност да се у старијим разредима основног образовања запосле двопредметни наставници који би били једнако компетентни за оба предмета;
3. увести модуле или двоструке дипломе за наставнике стручних предмета у средњим стручним школама.

Универзитети треба да преузму обавезу да ће подићи квалитет својих наставника. То ће постићи тако што ће приликом реизбора увести додатне критеријуме, који су у вези с наставничким радом, те дефинисати индикаторе којима ће се мјерити педагошки рад универзитетских наставника. Тек послје тога може се очекивати да се на универзитетима направи помак у промјени (досадашњег) приступа професионалном развоју универзитетских наставника.

Закључак

Мисија образовања наставника је изградња националног система професионалног развоја наставника на свим нивоима образовања, као и оспособљавање наставника, тако да се гарантују високи стандарди образовних постигнућа оних које уче, мјерени на објективан начин.

Најкасније до 2020. године, са свим предшколцима, ученицима, студентима и полазницима свих система каснијег неформалног образовања, треба да раде квалитетно и савремено образовани и припремљени наставници.

Сви наставници у образовању формирају се на нивоу високог образовања (струковне или академске студије), осим сестара-васпитачица (које раде у јаслицама и другим установама у којима се спроводе програми за рани узраст) и наставника практичне наставе (мајстора) у средњим стручним школама, који се формирају на нивоу средњих школа.

Дефинисаће се индикатори и процедуре прикупљања података о квалитету наставника, у школама за потребе факултета који образују наставнике. На основу анализе повратних информација из школа, факултети ће развијати и кориговати студијске програме.

Стратешка политика омогућиће да систем целовито ријеша проблеме са: (а) регрутовањем студената који се уписују на студијске програме за образовање наставника, (б) иницијалним образовањем наставника, (в) увођењем нових наставника у посао (приправнички стаж, добијање лиценце), (г) професионалним усавршавањем наставника, (д) оцјењивањем квалитета рада наставника и (ђ) професионалним напредовањем наставника.

Коначно, неопходно је појачати постојеће стандарде за акредитацију студијских програма, односно увести додатне који ће се односити на постизање стручних и педагошко-психолошко-методичких компетенција.

Литература

- European Commission (2000). *Key data on education in Europe*, Brussels.
- Фејзић, Н., Пашалић, С. (2011). *Стандарди, смјернице и критеријуми за акредитацију високошколских установа у БиХ*, Нова школа, Бијељина: Педагошки факултет.
- Лалић, Н., Вилотијевић, М., Мандић, Д. (2011). *Менаџмент у образовању*, Бијељина: Универзитет у Источном Сарајеву, Педагошки факултет.
- Mandić, D., Pelemiš, M., Pašalić, S., Lalić, N. Computer-based Information System in Education. Proceeding of the 11 th . WSEAS International Conference on ARTIFICIAL INTELLIGENCE, Cembrigde, UK February 22 – 24, 2012. str. 231 – 238.
- Пашалић, С. (2004). *План институционалног развоја Универзитета у Источном Сарајеву 2003 – 2008. –међународни пројекат*, Источно Сарајево.
- Пашалић, С. (2005). *Нови образовни профили наставника за реформисану основну школу*, Нова школа, Бијељина: Педагошки факултет.
- Пашалић, С. и други (2006). *Демографски развој и популациона политика Републике Српске*, Бања Лука: Влада Републике Српске, Савјет за демографску политику.
- Пашалић, С., Драгосављевић, П. (2007). *Демографски развој школске популације и оптимализација мреже школа у Републици Српској*, Бања Лука: Министарство породице, омладине и спорта.
- Пашалић, С. (2012). *Демографски губици у БиХ 1991 – 2011*, Зборник радова, III Конгрес српских географа, Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Природно-математички факултет, стр. 31 – 43.
- Пашалић, С., Пелемиш, М., Мандић, Д. (2012). *Транзиција малих сеоских школа и оптимализација мреже школа у Републици Српској*, Нова школа, Бијељина: Педагошки факултет, стр. 5 – 15.
- Пашалић, С., Мандић, Р. (2014). *Influence of future demographic movements on development of Republic of Srpska*. Novi Sad: Matica srpska.

Stevo Pašalić, Nenad Lalić

DIRECTIONS OF THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION IN THE REPUBLIC OF SRPSKA - EDUCATION OF TEACHER FOR THE SCHOOL OF THE FUTURE

Summary

In contemporary circumstances in the Republic of Srpska, educational system is closed in itself, separated from its surroundings, highly shaped by commercial interests, exposed to the influence of the political parties, short-term adjusted mainly with the aim to satisfy all interests regardless of the long-term consequences of solving problems in this way. The emergence of private educational institutions, publicly interpreted as a contribution to the improvement of education by strengthening the mechanism of competition, in most cases is generated and managed by the profit interests and absence of public and other requirements regarding the quality of education. The mission of teacher education is to build a national system of professional development of teachers at all levels of education and training of the teachers in order to guarantee high standards of educational achievement of learners, measured in an objective way. The functions of the system of teacher education are gaining teaching competencies related to the Module (subject which they teach), the methods of teaching, system of assessment of students achievement, collaboration with other teachers and the local community and understanding of the nature of the educational system in which they act.

Key words: *education, standards, teaching competencies, student achievement.*